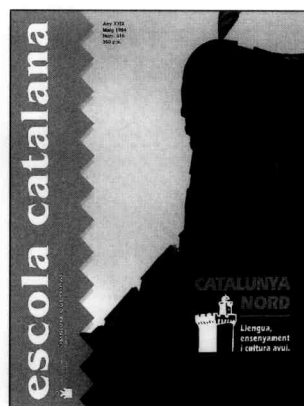
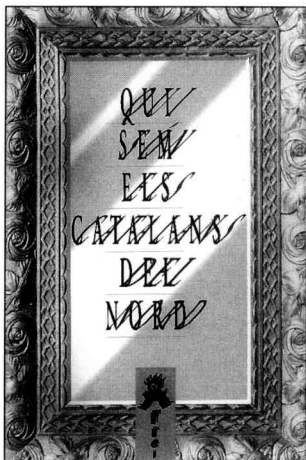

Sociolingüística

Sociolingüística a Catalunya Nord

Pretèrit i esdevenidor, Catalunya Nord fou el bressol de la nació i la llengua catalanes i alhora és la regió que ens relliga amb el centre rector del nostre futur, la Unió Europea. I tanmateix el seu present ens resulta excessivament distant, com si no anés amb nosaltres. Però, com diu Joan Martí i Castell, l'estratègia del procés de normalització lingüística exigeix que els drets individuals i, sobretot, col·lectius «que puguem exigir es donin, al marge d'especificitats necessàries, a tota la Nació dels Països Catalans».¹

És a partir d'aquesta constatació que considerem greu que en els darrers anys la recerca sociolingüística a Catalunya Nord estigués estancada, motivant que els articles de divulgació anessin repetint les mateixes referències. Un treball de setembre de 1992 de Miquela Valls *et al.*, «La política lingüística a Andorra, Catalunya Nord, la Franja i l'Alguer»,² esmentava a la bibliografia dos articles dels anys 60, tres dels anys 70, quatre dels anys 80 i un de 1991.³

Per sort, diferents treballs apareguts recentment analitzen en profunditat la situació social d'aquesta regió.

Qui són els catalans del Nord (a la coberta permuta aquest títol per *Qui sem els catalans del Nord*), Perpinyà: Associació Arrels, 1992, 221 p., és un llibre amb una voluntat evident de divulgació que inclou diferents articles que incideixen en la problemàtica sociolingüística. Pere Verdaguier, amb «Llengua i sociolingüística», p. 71-88, esbossa el marc històric; el

mateix autor, a «L'ensenyament del català», p. 107-116, dibuixa un panorama general educatiu que després amplien, dins la mateixa obra, Laura Manaut amb «L'escola Arrels» (p. 117-120), Maria Dolors Solà amb «Unes classes experimentals portadores de futur», dedicat a la situació a secundària (p. 121-124), i Miquela Valls amb «Estudis superiors de català a Perpinyà: passió vella i sempre nova» (p. 125-128). En una ponderada crítica, el professor Emili Boix⁴ valora aquesta obra com «un llibre ben oportú per a un autoreconeixement realista de la pròpia identitat i per a una acció raonada i desesperança».

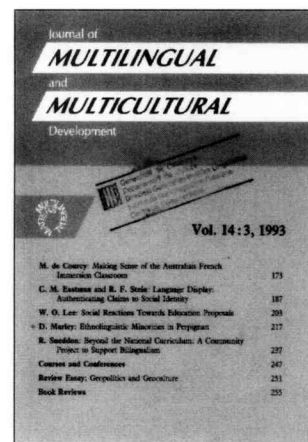
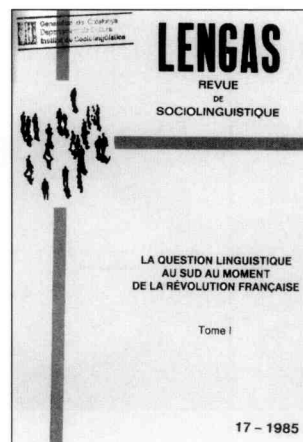
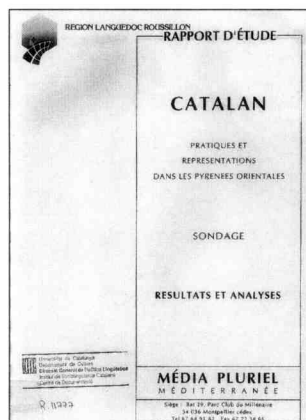
Aquesta visió panoràmica queda ampliada —i actualitzada— en dues revistes que inclouen amplis dossiers sobre el tema. La primera és *Crònica d'Ensenyament*, núm. 52, gener 1993, que inclou els articles següents: Joaquim Arenas, «El SEDEC i la recuperació lingüística a la Catalunya del Nord»; Pere Verdaguier, «Ensenyament a la Catalunya del Nord»; Andreu Soler, «Centre d'Ensenyament Secundari Comte Guifré»; Úrsula Ferrer, «La Bressola i Arrels, pedra de toc»; Dolors Solà, «El català és llengua del futur», i Miquela Valls, «Els resultats ens han donat la raó». L'altra és un número monogràfic d'*Escola Catalana*, núm. 310, maig de 1994, consagrat a Catalunya Nord, centrat, com no podia ser altrament, en temes d'ensenyament i que inclou interessants articles de Jean Petit, «Escoles catalanes. La Bressola, quins resultats?»; Joan Pere Le

Bihan, «Les escoles catalanes enmig del gual»; Maria Dolors Solà, «L'ensenyament del català a l'escola pública francesa», i Miquela Valls, «El català a la Universitat de Perpinyà». Fora de l'àmbit educatiu, hi ha, però, dos articles rellevants: Empar Buxadé, «El món associatiu nord-català», i Alà Baylac-Ferre, «Els mitjans de comunicació en català a Catalunya Nord».

Després de revisar aquests textos divulgatius, que tothom pot aconseguir sense cap dificultat en qualsevol llibreria comercial, entrem a comentar-ne d'altres que, pel seu caràcter altament especialitzat i/o de difusió restringida, han trobat poc ressò a la Catalunya del Sud, motiu pel qual convé fer-ne la ressenya. El primer és *Catalan: Pratiques et representations dans les Pyrénées orientales: Sondage: Resultats et analyses*. Montpellier, Média Pluriel Méditerranée, 1993, 43 p. + 7 f. (no venal), un estudi encarregat pel Comité Régional de la Culture en Languedoc-Roussillon i que ha estat assessorat per tres professors de la Universitat de Perpinyà. Es tracta d'una enquesta (N=500) duta a terme el març de 1993, de gran rigor, que analitza les pràctiques de la llengua catalana (o, dit més planerament, les quatre habilitats bàsiques), la transmissió familiar de la llengua pròpia del territori i, finalment, les representacions a què es vincula: notorietat, unitat lingüística, etc. En conjunt, aporta informació global de la qual estàvem molt mancats i aporta informació en alguns casos sorprenent, que trenca clisés

Autor

Jordi Bañeres
Institut de Sociolingüística Catalana

ben arrelats. Així, per exemple, demostra fefaentment que fins c. 1930, quant a la transmissió intergeneracional, el català estava en expansió; vint anys després, s'estabilitza, i cal esperar fins c. 1970 perquè entri en regressió.

El segon treball no és un llibre, però té més extensió que molts. Es tracta de l'article d'Alexander Wanner «La situation de la langue vernaculaire dans les confins catalano-occitans. Enquête sociolinguistique comparative à Salses (Pyrénées-Orientales) et Sigean (Aude)», *Lengas: Revue de Sociolinguistique*, 1993, 17, 33, p. 7-124. A partir d'una enquesta (N=111) que contrasta la situació social de dos pobles quasi-veïns, l'un català i l'altre occità —per tant, poblacions de frontera—, palesa la situació terminal de les llengües històriques, si bé Salses presenta un decalatge temporal de vora una generació (20-30 anys) enre de Sijan. El tercer text és un article curt, però que paga la pena de comentar: Dawn Marley, «Ethnolinguistic minorities in Perpignan», *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1993, 14, 3, p. 217-236. A partir d'una enquesta amb qüestionari (N=435) duta a terme el 1988, contrasta les pautes d'ús i les actituds del català, del castellà i de l'àrab, respectivament. D'alguna manera, doncs, els dos darrers textos esmentats, malgrat abordar temàtiques puntuals ben diferents, complementen l'anàlisi del contacte de llengües: mentre que Marley investiga una localitat perifèrica i de frontera interètnica, Wanner analitza el centre regional, on igualment es

dóna una situació de coexistència d'ètnies.

Catalunya Nord, feliçment, torna a ser notícia,⁵ primer indici que alguna cosa es belluga. I és que no podia ser altrament: mentre el cor batega, cap metge dictamina que el malalt és mort. A partir que a Catalunya del Sud el català ha recuperat uns nivells mínims de dignitat i de normalitat, resultava ineluctable que la resta de la comunitat lingüística en notés els efectes positius. A partir d'aquest punt ja no es tractava d'un tema de salut —és a dir, mala salut— i metges; ja no es tracta d'evitar que el malalt es mori, sinó de tota una altra cosa: quedar finalistes en la cursa de les llengües de la Unió Europea. A tal efecte convé enfortir-se, tenir una bona tècnica, abocar-hi tot l'esforç que convingui. I en aquesta cursa europea, Catalunya Nord ens és una peça cabdal.

Notes

1. Martí i Castells, J. «Alguns supòsits per a la normalització lingüística». A: *Processos de normalització lingüística: l'extensió de l'ús social i la normativització*. A cura de Joan Martí i Castell, p. 25-40.
2. Dins *La llengua als països catalans*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1992. (Polítiques, 2) 122 p. Amb textos de Jordi Ginebra, Joan Melià, Toni Mollà i altres. Coord. Isidor Marí.
3. Creixell, L. «Ideologia de la llengua». A: *Sant Joan i Barres*, 76, hivern 1991, núm. 62.
4. Boix, E. «El Nord: tan a prop però tan lluny». *El País*, 20 de gener de 1994.

5. Al Centre de Documentació de la Direcció General de Política Lingüística, l'interessat hi podrà trobar tots els textos referenciats en aquest article, a més de molts altres materials. Per esmentar només els llibres ulteriors a 1990, disposem de:

- *Catalunya Nord: Recull d'articles*. 2 vols. Vol. I: 1987-1990, 205 f.; vol. II: 1991-1993, 197 f. Selecció d'unes 400 notícies, classificades cronològicament, sobre la llengua a Catalunya Nord aparegudes a *El Punt de Catalunya Nord* entre maig de 1987 i desembre de 1993.
- Batlle, M. *Arrels: una escola, una ràdio: 15 anys de lluita a Catalunya Nord*. Perpinyà: Centre de Recerques i Estudis Catalans, 1991. (Revista Terra Nostra, 71) 40 p.